

В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2021. № 3 (2). С. 241–246.

5. Теорія держави і права в схемах та таблицях : навч. посіб. / кол. авт.; ред. Л. Р. Наливайко. Київ : Хай-Тек Прес, 2020. 296 с.

6. Клімова Г. П. Формування правової культури громадян у США. 2010. № 4, С. 200–206.

7. Садовська О. М. Правова система Італії: загальнотеоретична характеристика основних елементів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2001. 26 с.

8. Макеєва О. М. Правова культура як чинник розвитку правової системи. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2016. № 4. С. 48–53.

*Хлівнюк Дар'я Геннадіївна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН ЯК ДЗЕРКАЛО НАРОДУ

В основу національно-патріотичного виховання обов'язково мають бути покладені історичні й культурні цінності, традиції і звичаї народу, значення яких зростає в умовах європейської інтеграції України. Головною тенденцією національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до Батьківщини, держави, народу, нації. Посилення національно-патріотичного виховання нерозривно пов'язане з трансформацією правової культури, правової та громадянської свідомості. Виховувати патріотизм не лише в дітях, а й в усіх громадянах нашої країни допомагає така пісня як гімн (від грец. похвальна пісня), тобто урочистий музичний твір [1, с. 590].

Важливість державного гімну для кожної країни та її народу вкрай складно перебільшити. Кожна людина має певні

емоції, висловлювати які в неї час від часу виникає необхідність. Досить часто емоції ці пов'язані з власною державою, народом і співвітчизниками. Як відомо, будь-які емоції, в тому числі й емоції такого роду, пов'язані зі своїм народом, які зручніше і краще всього виражати за допомогою пісні такої як гімн. Гімни бувають різні, наприклад, існують військові, революційні та релігійні, але зазвичай люди звертають увагу лише на державні гімни. Державний гімн – це один з державних символів, урочистий музичний чи музично-поетичний твір, який використовується у випадках переважно передбачених законодавством: перш за все при громадських святкуваннях, заходах, державних святах, церемоніях і ритуалах. Символічність гімнів можна пояснити на прикладі нашої держави, коли в Україні лунає гімн, то слід стояти струнко та схилити голову, а чоловіки, зазвичай, кладуть руку, згорнувши в кулак, на серце.

Пояснити те, чому державні гімни називають дзеркалами народу доволі не складно. Розглянемо це на прикладі нашої держави. Історія створення українського гімну починається 1862 р., коли український етнограф, фольклорист і поет Павло Чубинський написав вірш «Ще не вмерла Україна». Як свідчали його сучасники, восени 1862 р. на одній з вечірок у П. Чубинського сербські студенти, які навчалися в Київському університеті, співали патріотичну пісню, в якій згадувався цар Душан і в приспіві були слова «серце бије и крв лије за своју слободу». П. Чубинському пісня дуже сподобалася і він раптом подався в іншу кімнату, а через півгодини вийшов звідти з готовим текстом пісні «Ще не вмерла Україна», яку тут же проспівали на сербський мотив. Деякі дослідники вважають, що на написання також вплинули мотиви мазурки «Єще Польска не згінела», яка згодом стала польським гімном. «Марш Домбровського» на той час був популярним серед народів, що боролися за незалежність. Зокрема на мотив цієї польської пісні словацький поет Само Томашек написав пісню «Гей, Слов'яни», що була гімном Югославії в 1944–2003 рр. Інша відома версія цієї пісні – болгарська «Шуми Марица», яка стала гімном Болгарії в 1886–1944 рр.

Цікавим є те, що вперше авторство вірша «Ще не вмерла Україна» було присвоєно Тарасу Шевченку. Водночас, коли стало відомо ім'я справжнього автора «возмутительной песни»,

його одразу ж заслали в Архангельську губернію [2, с. 419]. Насамперед, текст гімну належить П. Чубинському, а музику написав Михайло Вербицький, що був одним з перших композиторів-професіоналів Галичини, яскравий представник національної композиторської школи. У 1863 р. він написав свою мелодію на вірш П. Чубинського «Ще не вмерла Україна», яка нині відома як Державний Гімн України. Одразу після написання вірша П. Чубинським його також поклав на музику друг і однодумець автора М. Лисенко. Створена на його мелодію пісня набула певного поширення на Наддніпрянщині й час від часу звучала до початку ХХ ст. Згодом музику до вірша П. Чубинського створив і К. Стеценко. Проте остаточно пісня-гімн «Ще не вмерла Україна» утвердилась у свідомості українського народу саме в співавторстві П. Чубинського і М. Вербицького.

Усім відомо, якою тяжкою історія нашої країни, а сам П. Чубинський, на момент написання вірша, перебував під впливом тодішньої національно-визвольної боротьби, і тому зміг написати настільки надихаючий і вселяючий віру в остаточну перемогу вірш. Варто зауважити, що популярність цього вірша, який ліг в основу державного гімну України, не завжди була однаковою. Озвучений вірш «Ще не вмерла Україна» досить швидко почав поширюватися як окрема патріотична пісня і набув найбільш широку популярність у західних областях України та серед українців за кордоном, а вже потім обхідними шляхами потрапив і до Наддніпрянської України. Цей вірш став символом єдності двох частин країни, розмежованої політичними кордонами, та духовного відродження України.

Нове життя пісні-гімну почалося вже на початку ХХ ст., коли в 1918 р. була створена Українська Народна Республіка. У ті роки вірш і музика до нього часто друкувалися в українських і закордонних виданнях. Гімн виконували духові оркестри і хорові колективи під час різноманітних свят. Такий гімн лунав під час Акту злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Багато років пісня «Ще не вмерла Україна» була гімном країни лише фактично, а офіційно вона набула державного статусу лише 15 березня 1939 р., коли стала гімном Карпатської України. Та ця держава проіснувала зовсім недовго і після її розгрому угорськими військами пісня «Ще не вмерла Україна» була

заборонена до виконання. Так само цей вірш був заборонений і в радянській Україні, що є цілком очевидним. Коли постало питання гімну в роки Радянського Союзу, «Ще не вмерла Україна» одразу відкинули. Керівництво вимагало, аби в новому гімні стверджувалося що Україна – держава, що входить до складу СРСР, що вона там «між рівними – рівна, між вільними – вільна» та обов'язково повинна згадуватися комуністична партія, яка веде Україну до «світлого майбутнього». Офіційним гімном України з 1945 р. було затверджено вірш М. Бажана і П. Тичини «Живи, Україно, прекрасна і сильна» на музику колективу під керуванням А. Лебединця [3, с. 590]. Так як тоді наша держава була у складі СРСР, то проглянувши текст та мотив цього гімну, багато істориків і патріотів нашої держави ставляться до нього негативно, бо він освітлює прорадянську ідеологію, а як відомо радянські ідеї протягом усієї нашої історії змушували нас страждати. Згодом, наша держава набувала самостійності. 16 липня 1990 р. Верховна рада УРСР ухвалила «Декларацію про державний суверенітет України», але питання державної символіки суверенної України тоді залишилося відкритим. 24 серпня 1991 р. Верховна Рада ухвалила «Акт про державну незалежність України», та лише через рік, 16 січня 1992 р., вийшов Указ Президії Верховної Ради України «Про Державний гімн України» [4, с. 423]. У березні 2003 р. було схвалено текст гімну, перший куплет якого і приспів були узяті з вірша П. Чубинського «Ще не вмерла Україна». Згідно з пропозицією тодішнього Президента України, Л. Кучми, перша строфа гімну була змінена: «Ще не вмерла України і слава, і воля» [5, с. 54].

Наша держава завжди героїчно боролася за свою незалежність, наші люди завжди потерпали від негараздів. Це і не дивно, бо Україна, що історично, що географічно перебуває на перетині світових геополітичних інтересів, глобальних торговельно-економічних шляхів і цивілізаційних процесів і є однією з гарячих точок на євразійському просторі, де перетворюється сучасність і зароджується нове майбуття світових взаємовідносин. В основному владою над нашою державою опікується росія. Наприклад, значна частина населення України народилася і зростала в державі, якої вже не існує – в Радянському Союзі. Це зумовлює особливості політичної соціалізації старшого покоління, яке, у свою чергу,

впливає на соціалізацію молоді. Серед політичної еліти України вихідців із СРСР більшість, тобто більшість тих, хто в старі часи боровся з будь-якими проявами націоналізму. У зрусіфікованих містах радянської України представників інтелігенції, які спілкувалися українською мовою, підозрювали в тому, що вони є націоналістами («буржуазними націоналістами»). Українська мова інших груп населення (робітників, селян) сприймалась як прояв безкультур'я, селянщини. Люди, які розмовляли українською мовою (усвідомлюючи це чи ні) знижували свій соціальний статус, повинні були миритися до певної міри із зневажливим ставленням до них. Варто ще згадати те, що відбувалося знищення мільйонів безвинних людей у Радянському Союзі в 1920–1940 рр. тоталітарною системою, створеною Сталіним. У результаті політики і практики сталінського тоталітарного режиму з усіх республік СРСР найбільше постраждала Україна. Сталін і його оточення проводили жорстоку, послідовну політику ліквідації передусім будь-якої опозиції, а також усіх тих, хто міг сумніватися щодо правильності генерального курсу партії більшовиків на чолі з її вождем. Будь-яка тоталітарна система може існувати тільки спираючись на насильство, терор, репресії, страх і обман. Істотним чинником її функціонування виступає ідеологія, витончена пропаганда, яка видає брехню за правду. Найсильнішою зброєю Сталіна як диктатора було насильство як система і її основний елемент – терор, який зумів викликати всезагальний панічний страх. Ці факти свідчать про те, що бути патріотом було складно, але незважаючи на агресію росії багато українців просували проукраїнські ідеї в суспільство та боролися з радянським режимом. Наш гімн присвячено боротьбі, боротьбі нашої держави з агресорами. Він не втрачає актуальності й сьогодні. Початок неоголошеної війни російської федерації проти України є неприхованою агресією проти суверенної, незалежної держави і демонстративним порушенням міжнародних норм. Об'єктивна реальність вказує на невтішний висновок – ця війна для України та Українського народу є не лише світоглядним протистоянням чи цивілізаційним зіткненням, а також і війною за право бути, боротьбою за існування в повному і вражаючому розумінні цих понять. Незважаючи на всі негаразди, Україна буде, і увесь народ, коли

ми переможемо, збереться й покаже, що наш гімн – дзеркало народу.

Список використаних джерел

1. Ситник А. А. Гімн. *Юридична енциклопедія* : В 6 т. Т. 1 : А–Г / Редкол : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998. С. 590.
2. Чисніков В. М. Чубинський Павло Платонович. *Юридична енциклопедія* : В 6 т. Т. 6 : Т–Я / Редкол : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2004. С. 349–350.
3. Кампо В. М. Гімн державний. *Юридична енциклопедія* : В 6 т. Т. 1 : А–Г / Редкол : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998. С. 590.
4. Історія держави і права України : курс лекцій / В. М. Щербатюк (кер. авт. кол.) та ін. / За ред. В. М. Щербатюка. Київ : Фенікс, 2018. 496 с.
5. Дурнов Є. С., Кривицький Ю. В., Сокур Ю. В. Історія держави та права України: термінологічний словник. Київ : Гельветика, 2019. 192 с.

Хохлюк Віола Юрївна,

*здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Федоровська Наталія Володимирівна,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ*

РОЛЬ ПРАВА В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ

Право та демократична держава є взаємодоповнювальними поняттями. Слід зазначити, що лише за демократії у світі, хоча не у кожному разі, забезпечується поява законів, що формують правову державу. Демократія та право є таким чином універсальними соціальними цінностями,